

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI MUSTAQIL FIKRLASHGA O'RGATISH TEXNOLOGIYALARI

K.R.Abdullayev

Tulaganova Sevara

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11083871>

Annotatsiya. Ushbu maqolda boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatishda modulli ta'lim texnologiyalaridan keng foydalanish usullari va yo'llari ko'rsatilgan bo'lib, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan qanday samarali foydalanish yo'llari va ahamiyatlari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Modulli ta'lim texnologiyalari, mustaqil fikrlash, tafakkur, faoliyat, didaktik o'yinlar, zamonaviy texnologiyalar, innovatsiya.

TECHNOLOGIES FOR TEACHING PRIMARY CLASS STUDENTS TO THINK INDEPENDENTLY

Abstract. In this article, there are broad instructions and ways to teach students of the first grade to think independently from modular educational technologies. The methods and importance of effective use of modern pedagogical technologies are highlighted.

Key words: Modular educational technologies, independent thinking, thinking, activity, didactic games, modern technologies, innovations.

ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ САМОСТОЯТЕЛЬНО МЫСЛИТЬ

Аннотация. В данной статье показаны методы и способы использования модульных образовательных технологий в обучении учащихся начальных классов самостоятельному мышлению, а также способы эффективного использования современных педагогических технологий и их значение.

Ключевые слова: Модульные образовательные технологии, самостоятельное мышление, мышление, деятельность, дидактические игры, современные технологии, инновации.

Maktab o'quvchilarining mustaqil fikrini tizimli tashkil etmasdan turib, o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini takomillashtirish uchun zarur bo'lgan yangi narsalarni o'rganish istagi va qobiliyatini kuchli va chuqur o'zlashtirishga erishish mumkin emas; O'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirishda faolligi va mustaqilligini shakllantirish - bu bilimga faol qiziqishni shakllantirish, ularning e'tiborini boshqarish qobiliyatini, fikrlashga, mehnatsevarlikka tayyorligini, o'quv materialini tahlil qilish, uni taqqoslash qobiliyatini rivojlantirishni anglatadi. ilgari o'rganilgan va o'rganilgan bilimlarni har qanday hayotiy vaziyatlarda mustaqil ravishda qo'llash qobiliyatini rivojlantirish. Mashg'ulot shunday o'tkaziladiki, har bir dars o'quvchilar bilimini kengaytiradi, mehnat qobiliyati bilan qurollantiradi.

Mustaqil fikrlarning asosiy qismi birinchi navbatda darsga qaratilishi kerak. Bu yerda o'quvchilar o'qituvchi rahbarligida darsda kitob bilan, o'quv qurollari bilan ishlashning metod va usullarini o'zlashtiradilar, bolalar ko'rgan va eshitganlarini emas, balki mazmunli kuzatish, tinglash, gapirishga o'rganadilar; faqat bilimga ega bo'lish, balki uni turli sharoitlarda ham qo'llash. O'quvchilarning mustaqil fikri o'quv jarayonining barcha qismlarining ajralmas qismi

bo'lishi kerak. Mustaqil fikr dars tizimida tashkil etilsa, o'quvchilarning bilim olishi jihatidan ham, qobiliyatlari jihatidan ham ancha samarali bo'ladi

O'quvchilarga mustaqil fikrlarni asta-sekinlik bilan ta'minlash uchun o'quvchilarga mustaqil fikrlarni tashkil etishga ko'rsatma berish usullarini o'zgartirish kerak. Vazifaning alohida qismlari bo'yicha namunali va ajratilgan ko'rsatmalarni ko'rsatishdan o'quvchilarning muayyan materiallarni, asboblarni, harakatlarni mustaqil ravishda izlashni talab qiladigan ko'rsatmalarni taqdim etishga o'tish kerak, shuningdek, o'quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini ochadi.

Shuningdek, o'qituvchi rahbarligida o'quvchilarning o'zlari tomonidan rejalashtirish ishlarini mashq qilish kerak. Maktab o'quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga har tomonlama ko'maklashish, ijodiy faoliyatning turli sohalarida ularning tashabbuskorligini rag'batlantirish kerak.

Yozma mustaqil fikrlarni tekshirishda o'zaro nazorat statik juftlikda amalga oshiriladi.

Asosiy shart - do'stona munosabatlar. Mustaqil fikrning og'zaki turlarini bajarishda jamoaviy treningdan foydalanish kerak, ya'ni. turli juftliklarda ishlash - statik, dinamik, variatsion.

Har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda uning faol ishlashi uchun sharoit va motivatsiya yaratish kerak. Mustaqil fikr uchun topshiriqlar shunday bo'lishi kerakki, dars oxirigacha o'quvchilar birgalikda yoki moslashishga qaratilgan topshiriqlar ustida qattiq ishlashadi.

Nazorat yoqilganda, mustaqil fikrning sifati va do'stning ishini baholash qobiliyati tekshiriladi. Nazorat o'chirilgan bo'lsa, o'quvchi mustaqil fikrdan uzilganidan keyin topshiriq beriladi.

Inson bilish usullarini bilsa va o'zlashtirsagina mustaqil bilish mumkin bo'ladi. Mustaqil fikrlamasdan ularni o'zlashtirib bo'lmaydi. Shuning uchun mustaqil fikr yangi narsalarni o'rganishning aniq usullarini egallashni ta'minlashda katta rol o'ynaydi.

Mustaqil fikr bilim va malakalarni takrorlash, mustahkamlash va tekshirishda ham katta ahamiyatga ega

I.B. Istominaning yozishicha, mustaqillik, tashabbuskorlik, tadbirkorlikka ijodiy munosabatni rivojlantirish hayotning o'zi talabi bo'lib, bu ko'p jihatdan ta'lim jarayonini qaysi yo'nalishda takomillashtirishni belgilab beradi.

Maktab o'quvchilari o'rtasida kognitiv faoliyatda mustaqillikni rivojlantirish, agar o'quvchi bilim olish jarayonida, ayniqsa uni qo'llash bosqichida qiyinchiliklarni engib o'tishni o'rgansagina mumkin. Irodaviy jarayonlar faoliyat bilan uzviy bog'liq bo'lib, iroda asoslari allaqachon insonning harakatga bo'lgan motivatsiyasi sifatida mavjud. Bundan kelib chiqadiki, kognitiv mustaqillikning motivatsion va mazmunli-operativ komponentlari irodaviy jarayonlar bilan chambarchas bog'liq.

o'quvchilarning bilim va malakalarini tekshirish.

Shunday qilib, ular mustaqil ravishda foydalanishlari kerak bo'lgan bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari uchun.

Ular birinchi navbatda har bir yangi ish turini o'qituvchining bevosita ishtirokida o'zlashtiradilar, ularga tegishli texnika va tartiblarni o'rgatadi.

O'quvchilardan aqliy kuch talab qilmaydigan, ularning aql-zakovati namoyon bo'lishi uchun mo'ljallanmagan ish mustaqil bo'lmaydi. Uning rivojlanish qiymati bo'lmaydi.

Topshiriq shunday berilishi kerakki, o'quvchilar buni o'zlarining kognitiv yoki amaliy maqsadi sifatida qabul qilishlari va yaxshi muvaffaqiyatga erishish uchun faol intilishlari kerak.

Agar sinfda biron bir sababga ko'ra, odatda, juda qiyin bo'lgan o'quvchilar bo'lsa, o'qituvchi bu o'quvchilarga alohida, individual topshiriqlar beradi.

Mustaqil fikrlarni tashkil qilishda asosiysi, o'quvchilarning mustaqillik darajasini bosqichma-bosqich oshirishni ta'minlaydigan tizimda mashqlarni tashkil qilishdir.

Har bir turdagi mustaqil fikr metodi shunday tuzilganki, o'qituvchi topshiriqni bajarishning har bir bosqichida o'quvchilarni fikrlashga, izlanishga va qo'yilgan savolga javob topishga, berilgan vaziyatni mustaqil tahlil qilishga, o'zaro bog'liqlikni aniqlashga o'rgatadi. bir-biriga o'xshamaydigan ob'ektlar, kuzatilgan munosabat haqida farazni ilgari suring, uning asoslilikini tekshiring va noma'lum raqamni aniqlash uchun o'z taxminingizni qo'llang

Mustaqil mehnat malakalarini rivojlantirish bosqich va bosqichlarda shakllanadi.¹

Birinchi daraja aks ettiruvchi-reproduktiv bo'lib, u o'quvchilar tomonidan bilim va texnikani o'quv jarayonida o'zlashtirilgan hajm va mazmunda ko'proq yoki kamroq aniq takrorlash bilan tavsiflanadi.

Ikkinchi daraja mahsuldor bo'lib, u ma'lum ob'ektlar haqidagi bilimlarni ma'lum aqliy qayta ishlashni, ularni o'rganish usullari va usullarini mustaqil tanlashni, shuningdek, boshqa manbalardan yoki o'z aqliy faoliyati natijasida olingan bilimlarni sintez qilishni o'z ichiga oladi.

Uchinchi daraja - ijodiy. U olingan bilimlarni chuqurroq aqliy qayta ishlash, yangi ob'ektlar bilan ishlashda rivojlangan ko'nikmalardan foydalanish, ularni turli nuqtai nazardan ko'rib chiqish, shuningdek, o'z ta'lim faoliyatiga tadqiqot elementlarini kiritish qobiliyati bilan tavsiflanadi

O'quvchi shaxsi sifatidagi mustaqillikni shakllantirishda o'qituvchining o'rni endilikda maktab o'quvchilarida ijodiy kognitiv mustaqillikni rivojlantirish bo'yicha faol, maqsadli, izchil ish sifatida tushuniladi. Bunda o'qituvchi mustaqil fikrlarni tashkil etishda ancha faol bo'lishi kerak. O'qituvchi o'z oldiga maqsad qo'yadi, mustaqil fikr jarayonini o'ylaydi va maqsadga erishish yo'lida vosita qiladi; yosh xususiyatlarini va individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda, ishda muvaffaqiyatni ta'minlaydigan u

Tadqiqotga qiziqish - bu ayniqsa kuchli darajada bolaga xos bo'lgan shaxsiyat sifati.

O'qituvchi esa bu qiziqishni so'ndirish emas, balki uni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish kerak.

Tadqiqotdan o'qitish usuli sifatida foydalanish g'oyasi Sokrat davridan beri ma'lum bo'lgan (suhbat-tadqiqot, maqsadli o'qitishni tashkil etish, bunda o'quvchi ma'lum bir muammoning birinchi tadqiqotchisi lavozimiga qo'yiladi va kerak); mustaqil ravishda yechim topish va xulosalar chiqarish, 19-asr oxirida pedagogikada paydo bo'lgan

Ta'rifga ko'ra I.A. Zimnyaya va E.A. Shashenkovaning ta'kidlashicha, tadqiqot faoliyati "individning ongi va faoliyati bilan tartibga solinadigan, kognitiv, intellektual ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan, uning mahsuli maqsadga muvofiq va ob'ektiv qonunlarga muvofiq olingan yangi bilimlardir.

¹ Esipov, B.P. Sinfda o'quvchilarning mustaqil fikrini takomillashtirish muammosi / B.P. Esipov. - M.: Pedagogika, 2021. - 415 b.

A.I. Savenkov tadqiqot xulq-atvorining asosi noaniq vaziyatda qidiruv faoliyatiga bo'lgan ruhiy ehtiyoj ekanligini ta'kidlab, yana bir ta'rif beradi: "Tadqiqot faoliyati intellektual va ijodiy faoliyatning maxsus turi sifatida ko'rib chiqilishi kerak. qidiruv faoliyati mexanizmlari va tadqiqot xulq-atvori asosida qurilgan U mantiqiy ravishda tadqiqot xatti-harakatlarining rag'batlantiruvchi omillarini (qidiruv faoliyati) va uni amalga oshirish mexanizmlarini o'z ichiga oladi"

Tadqiqot faoliyatining maqsadi har doim bizning dunyomiz haqida yangi bilimlarni olishdir - bu uning ta'lim, ta'lim va kognitiv faoliyatdan tubdan farqi: tadqiqot har doim ma'lum bir muammoni, ma'lum bir qarama-qarshilikni, o'rganilishi kerak bo'lgan ko'r nuqtani kashf qilishni o'z ichiga oladi.

Ko'pincha zamonaviy pedagogik adabiyotlarda "tadqiqot o'qitish usullari" va "loyiha usuli" yoki "loyihaga asoslangan ta'lim" tushunchalari sinonim sifatida ko'rib chiqiladi. Aslida, ular orasida sezilarli farqlar mavjud.

"Loyiha" so'zi lotincha *projectus* (oldinga tashlangan) dan olingan. Dizayn, eng soddalashtirilgan shaklda, loyihani (mahsulotni) ishlab chiqish va yaratish jarayoni sifatida qaralishi mumkin. Loyiha usuli amalga oshirilayotgan tadqiqotning aniq rejasini tuzishni o'z ichiga oladi, u muqarrar ravishda o'rganilayotgan muammoni aniq shakllantirish va tushunishni, haqiqiy farazlarni ishlab chiqishni, ularni aniq rejaga muvofiq tekshirishni va hokazolarni talab qiladi.

"Dizayn - bu to'liq ijodkorlik emas, bu ma'lum nazorat ostidagi rejaga muvofiq ijodkorlikdir."

Dizayndan farqli o'laroq, tadqiqot faoliyati dastlab erkinroq, moslashuvchan bo'lishi kerak va improvizatsiya uchun ko'proq joy bo'lishi mumkin.

Shu bilan birga, tadqiqot mashg'ulotlari iloji boricha ilmiy tadqiqotlarga o'xshash bo'lishi kerak va shuning uchun kamida uchta shartga javob berishi kerak:

ma'lumning yordami bilan noma'lumning sifatini aniqlash va ifodalashga intilish;

o'lchash mumkin bo'lgan hamma narsani o'lchashga ishonch hosil qiling va iloji bo'lsa, o'rganilayotgan narsaning ma'lum bo'lgan son nisbatini ko'rsating;

Tadqiqot ma'lumotlari (L.P.Vinogradova, A.V.Leontovich, A.I.Savenkov) maktab ta'limining boshlang'ich bosqichidayoq o'quv tadqiqoti elementlarini muvaffaqiyatli o'qitish imkoniyatini ko'rsatadi.

Maktab o'quvchilari uchun tadqiqot faoliyati boshlang'ich maktab yoshi uchun ustuvor hisoblanadi.

Boshlang'ich maktab yoshi - bu bolaning hayotidagi eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, u asosan uning keyingi rivojlanishini belgilaydi.

Boshlang'ich maktab yoshidagi tadqiqot faoliyati shakllanish bosqichida bo'lib, uning o'ziga xos xususiyatlarini belgilaydi:

boshlang'ich sinf o'quvchisini tadqiqot faoliyatiga jalb qilish ma'lum bir yoshga xos bo'lgan kognitiv qiziqishga asoslanadi;

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'quv va tadqiqot faoliyatiga jalb qilish jarayonida o'qituvchi oldida o'quvchilarning tadqiqot tajribasini rivojlantirishning turli darajalarida umumiy o'quv va tadqiqot vazifalarini hal qilishni tashkil etish muammosi turibdi. Ushbu muammoni hal qilishda o'quvchilar o'zlarining individual tadqiqot tajribasini namoyish etishlari va boyitishi mumkin bo'lgan ish usullari va shakllarini tanlash zarurligidan kelib chiqish kerak. Atrofdagi

dunyo darslarida tadqiqot faoliyatini tashkil qilish eng qulaydir, chunki o'rganilayotgan materialning o'zi bunga hissa qo'shadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tadqiqot faoliyati juda xilma-xil bo'lishi mumkin. Uni amalga oshirishda ko'pincha axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalaniladi. Bu Internetda ma'lumot qidirish va ish natijalarini multimedia taqdimoti shaklida taqdim etishni o'z ichiga oladi. Shubhasiz, o'quvchilarning AKTni o'zlashtirishlari zamonaviy ta'lim vazifalariga mos keladi. Lekin yana bir jihatni ta'kidlash lozim: o'quvchilarning ilmiy-tadqiqot faoliyatini tashkil etish uchun o'qituvchining o'zi tadqiqotchi bo'lishi kerak. Ijodkorni faqat ijodkorgina tarbiyalay oladi.

Tadqiqot mavzusini aniqlash, tahlil qilish, taqqoslash, xulosalar shakllantirish va tadqiqot natijalarini rasmiylashtirish ko'nikmalarini shakllantirish;

Maktab o'quvchilarini ta'lim va tadqiqot faoliyatiga qo'shish bolalarning individual tadqiqot tajribasining xususiyatlaridan kelib chiqqan holda moslashuvchan, tabaqalashtirilgan bo'lishi kerak.

Uchinchi bosqich boshlang'ich maktabning uchinchi va to'rtinchi sinflariga to'g'ri keladi.

O'qitishning ushbu bosqichida asosiy e'tibor maktab o'quvchilarining ilmiy-tadqiqot faoliyati, uning vositalari va usullari to'g'risidagi g'oyalarni yanada to'plash, tadqiqot mantiqiyligini anglash va tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirish orqali boyitishga qaratilishi kerak.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tadqiqot faoliyatining o'ziga xosligi uning ko'p sub'ektivligida hamdir. O'quvchi va uning rahbaridan tashqari faoliyat sub'ektlari ota-onalar bo'lib, ularning yordami va yordamisiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining ilmiy faoliyati sezilarli darajada to'sqinlik qiladi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik shartlari:

Boshlang'ich sinf o'quvchilari savollarning eng keng tipologiyasidan foydalanadilar.

Quyidagi turdagi savollar: bu nima?, bu kim?, nima uchun?, nega?, nima uchun?, nimadan?, bormi?, sodir bo'ladimi?, kimdan?, qanday?, kim?, nima? ?, nima bo'ladi?, agar?, qayerda?, qancha? Qoida tariqasida, savolni shakllantirishda boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar haqiqiy vaziyatni va bu vaziyatda qanday harakat qilishlarini tasavvur qilishadi.

Muammoning yechimi idrok yoki tasvir tasvirlari bilan ichki harakatlar natijasida yuzaga keladigan bunday fikrlash vizual-majoziy deb ataladi. Vizual-majoziy - boshlang'ich maktab yoshidagi asosiy fikrlash turi. Bunday bolalar uchun vizual tasvirlarda qo'llab-quvvatlanmaydigan og'zaki ifodalangan fikrni tushunish qiyin bo'lishi mumkin. Albatta, yoshroq o'quvchi mantiqiy fikrlashi mumkin, ammo shuni esda tutish kerakki, bu yosh vizualizatsiya asosida o'rganishga nisbatan sezgirroqdir

Demak, tadqiqot faoliyati o'quvchilarning tashkiliy, kognitiv ijodiy faoliyati, uning ilmiy faoliyatga mos keladigan tuzilishi, maqsadlilik, faollik, xolislik, motivatsiya va onglilik bilan tavsiflanadi.

Modulli ta'lim texnologiyasini qo'llash asosida faoliyat ko'rsatayotgan o'qituvchilar kontingentining yangicha va samarali ishlash sirlarini o'rganib chiqish. Pedagoglarning modulli ta'lim texnologiyasini qo'llash faolligini oshirish va aksincha, unga to'sqinlik qilayotgan sabablarni aniqlash, modulli ta'lim texnologiyasini qo'llash asosida ishlashning yanada

samaraliroq yo‘llarini izlash. Mazkur masalalar bo‘yicha to‘plangan axborotlar maktab o‘qituvchisi pedagogik faoliyatini modulli ta‘lim texnologiyasini qo‘llash elementlari bilan boyitishda va uning samarali bo‘lishiga yordam beradigan bir qator chora-tadbirlarni belgilab olishga yordam beradi.

Tajribali o‘qituvchilarning modulli ta‘lim texnologiyasini qo‘llash asosida ishlash sirlarining o‘ziga xosligi, tuzilishidagi farqlari va xarakter xususiyatlarini chuqur o‘rganish. Buni bilish o‘qituvchining modulli ta‘lim texnologiyasini qo‘llash faoliyatining motivli asosini “tasvirlab” berishga, uni o‘z etaloni sifatida qabul qilishga, o‘qituvchi kasbiga qiziqishning o‘quv yurtidagi rivojlanish jarayonini bilish, yosh kadrlar tayyorlashdagi kamchiliklarni ko‘rish, ularning amaliyotini to‘g‘ri yo‘lga yo‘naltirishga yordam beradi.

REFERENCES

1. Esipov, B.P. Sinfda o‘quvchilarning mustaqil fikrini takomillashtirish muammosi / B.P. Esipov. - M.: Pedagogika, 2021. - 415 b.
2. Esipov, B.P. Sinfda o‘quvchilarning mustaqil fikri / B.P. Esipov. - M.: Ta‘lim, 2020. - 186 b.
3. Zharova, A.V. O‘quvchilarning mustaqil faoliyatini boshqarish / A.V. Jarova. - M.: Insonparvarlik. ed. VLADOS markazi, 2022. - 246 p.
4. Zimnyaya, I.A. Pedagogik psixologiya asoslari / I.A. Qish. - M.: Ta‘lim, 2021. - 264 b.
5. Zotov, Yu.B. Zamonaviy darsni tashkil etish / Yu.B. Zotov. - M.: Pedagogika, 2016. - 248 b.
6. Istomina, N.B. Boshlang‘ich maktabda matematika darslarida o‘quvchilarni faollashtirish / N.B. Istomina. - M.: Nauka, 2022. - 244 b.
7. Itelson L.B. Umumiy psixologiya bo'yicha ma'ruzalar / L.B. Itelson. - Sankt-Peterburg: Peter, 2021. - 320 p.